

ΟΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ

Ίστορίες από την Έβραϊκή

Το πρόσφατο σημείωμά μου για την προπολεμική Έβραϊκή και τους ανθρώπους της, ξύπνησε φαίνεται αρκετές αναμνήσεις σε παλιούς Χανιώτες. Και τους θύμισε συνάμα και ανέκδοτα πολλά γύρω από τη ζωή και τη δράση των γραφικών Έβραίων.

Συνάντησα αυτές τις μέρες πολλούς φίλους που λίγο - πολύ κάτι είχε ο καθένας να πη σχετικά με τους Έβραίους. Και σ' ένα σημείο συμφωνούσαν όλοι ότι οι Έβραιοι ήταν γραφικοί σ' όλες τους τις εκδηλώσεις. Στους γαμους τους, στις κηδείες τους παντού.

Θυμάμαι μερικούς έβραϊκούς γάμους. Γινόταν κυρίως βραδάκι Κυριακής κι έτσι έδινε την ευκαιρία σε

και τον πήγαιναν στο Έβραϊκό Νεκροταφείο, εκεί στη Νέα Χώρα κοντά στην ΑΒΕΑ. Αριστερά όπως μπαίνεις μέσα στο Νεκροταφείο υπήρχε ένα δωμάτιο μικρό. Στη μέση του δωματίου αυτού τοποθετούσαν το φέρετρό κι' άπάνω του έβαζαν 12 μικρές πέτρες. Αρχίζαν μετά 12, μού φαίνεται, συγγενείς του νεκρού να κάνουν θόλυτα γύρω από το φέρετρο. Σε κάθε συμπλήρωση μιας βόλιτας πετούσαν χάμω μια από τις 12 πέτρες. Έτσι, όταν συμπληρωνόταν 12 βόλιτες δεν υπήρχε πέτρα πάνω στο φέρετρο. Τό σήκωναν τότε και το πήγαιναν στην τάφο, έθαβαν δέ τον νεκρό χωρίς φέρετρο. Για τις 12 πέτρες και τις 12 βόλιτες μούχαν εξηγήσει τί σήμαιναν,

Ο δρόμος της «Μεγάλης Έβραϊκής» (δός Κονδυλάκη) όπως είναι σήμερα.

Του κ. Μ. Σ. ΞΑΝΘΟΥΔΑΚΗ

πολλούς χριστιανούς να τους παρακολουθήσουν. Εμείς πια τσιρικά τρέχαμε π.ω από τη γαμήλια πομπή και παρακολουθούσαμε τα συμβαίνοντα. Έπεσαν τη νύφη από το πατρικό της σπίτι και την οδηγούσαν με βολυκιά και μανδολίνα στη συγκοπή τους όχη την καλή, την επίσημη. Αλλά αυτή που όρισόταν στο δρόμο της Μεγάλης Έβραϊκής (δός Κονδυλάκη) δίπλα ακριβώς από το Δημοτικό τους Σχολείο θυμάμαι ότι όλοι μαζί τραγουδούσαν κατά τη διάρκεια ένα τραγουδι που π.ω εμε τη νύφη και τη γαμύρα. Μένει ακόμα στη μνήμη μου η αρχή του.

Νύφη μου καμρωνεται: καμρωνιμένη νάσαι για - νά - μάν - άμα...

Τά υπόλοιπα λόγια του τραγουδιού με τον καιρό έσβησαν από τη μνήμη μου.

Θυμάμαι ακόμα και μερικές κηδείες τους. Έπεσαν το νεκρό από το σπίτι του

αλλά δεν το θυμάμαι τώρα. Πάντως είχαν κάποια σχέση με τις 12 φυλές του Ισραήλ.

Ένας εκλεκτός παλιός Χανιώτης που μού κάνει την τιμή να με διαβάσει, μού είπε ένα ανέκδοτο σχετικά με τον Αρχιερατή των Χανιωτών Έβραίων τον Εδλαγών. Τόν σοφό εκείνο άνθρωπο. Δείχνει το ανέκδοτο αυτό την ευστοφία του πνεύματος του και την ετοιμολογία του.

Κάποιο γεγονός είχε συμβή στα Χανιά και δινόταν επίσημο γεύμα. Προσκεκλημένοι σ' αυτό ο τότε Έπίσκοπος Κυθωρίας και Έπισκοπώνου αείμνηστος Αγαθάγγελος Νινολάκης και ο Εδλαγών. Ενώ όλοι έτρωγαν ο Εδλαγών είχε παραμερίσει το πιάτο του γιατί το φαγητό ήταν από χοιρινό κρέας. Ο Έπίσκοπος Αγαθάγγελος θέλησε να τον πειράξει, άθωα βέβαια, και τόν ρώτησε: «Εδλαγών, έσθ γιατί δεν τρώς». Κι' ο Εδλαγών ήρεμα, χωρίς

να ένοχληθί άπάντησε: «Δέν τό ξέρεις πώς ή θρησκεία μου δέν μού επιτρέπει να τρώω χοιρινό;». «Νάξερεις τί χάνεις» τού άπάντησε ο Αγαθάγγελος.

Δέν μίλησε ο Εδλαγών αλλά γέλασε καλόκαρδα. Κάποτε τού γεύμα τέλειωσε και όταν έφευγαν οι συνδαιτηγμένες ο Εδλαγών στράφηκε πρós τόν Αγαθάγγελο και τού είπε: «Καληνύκτα Αγαθάγγελε και χαιρετισμούς στη γυναίκα σου». Για μία στιγμή ο αείμνηστος Έπίσκοπος σάστισε, αλλά μετά είπε στον Εδλαγών: «Δέν τό ξέρεις πώς δέν έχω γυναίκα γιατί ή θρησκεία μας δέν τό επιτρέπει;». Κι' ο Εδλαγών ήρεμα: «Νάξερεις τί χάνεις Αγαθάγγελε».

Γέλασαν κι' οι δυο κι' έφυγαν μαζί. Ήταν κι' οι δυο θυμόσοφοι άνθρωποι.

Κάποιος άλλος φίλος μού

πέ ένα επεισόδιο σχετικά με τους πασίγνωστους μουσικάντηδες των παλιών Χανίων, τούς Καμόντηδες και τόν Αντώνη Μάλμο, ένα άλλο τύπο των Χανίων που κάποτε κάτι πρέπει να γραφτεί και γι' αυτόν. Έχει τόσα πολλά. Ας είναι όμως.

Έίχε πεθάνει πριν από λίγο καιρό ο πατέρας τού Μάλμο, κι' ο Αντώνης θέλησε να τού κάνει ένα είδος φιλολογικού μνημοσύνου στο σπίτι του, εκεί πρós το Καστέλι μού φαίνεται ότι έμεινε τότε. Κάλεσε αρκετούς «φίλους» του και τούς Καμόντηδες, που ήταν ή μοναδική όρχηστρα της εποχής εκείνης για να παίξουν τό πένθιμο έμβατήριο, καθισμένοι πίσω από ένα βελούδινο παραβάν για να μη τούς βλέπουν οι «εκλεκτοί του προσκεκλημένοι». Αλλά μερικά πειραχτήρια από τούς καλεσμένους του έμαθαν έγκαιρα την πρό-

σκληση των Καμόντηδων, τούς βρήκαν, τούς πλήρωσαν κι' επέτυχαν να χαλάσουν τό πρόγραμμα τού «μνημοσύνου». Έτσι όταν ο Αντώνης έδωσε, με την πατριαρχική ράβδο που κρατούσε, τό σύνθημα για ν' αρχίσει τό πένθιμο έμβατήριο οι Καμόντηδες άρχισαν να παίζουν τό «έχετε παράδες φάρια...». Τό τί έγινε τότε στο σαλόνι τού Μάλμο δέν περιγράφεται. Κι' ο Αντωνάκης με σηκωμένη την πατριαρχική ράβδο εισέβαλε έξω φρενών στο παραπέτασμα που ήταν οι Καμόντηδες. Κι' αυτοί από φύγει φύγει. Και ο καθήμενος ο Βήτας που ήταν κουτσός, πρόφθασε αυτός να άρπάξει ένα δυο κτυπήματα κι' έφτασε τελευταίος και λαχανιασμένος στην Έβραϊκή.

Υπάρχουν πολλές δημοφείς ιστορίες γύρω από τη ζωή των Έβραίων στα παλιά Χανιά. Θα φροντίσω να μαζέψω όσες μπορώ και να τις δημοσιεύσω. Άξίζει μού φαίνεται τόν κόπο.

M. Σ. ΞΑΝΘΟΥΔΑΚΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΝΤΑΟΥΚΑΚΗΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ-ΩΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΟΣ

Δέχεται καθημερινώς εις τό Ίατρείον του Λεωφόρου Δημοκρατίας 52 και Ρεούφ Πασά γωνία

(Μέγαρον Άναστασάκη)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ